

zetti részvétem kifejezését. Nagy Halottunk távozásakor én is a gyászolók tömegében állok. De túl a gyáson csillogó büszkeséggel hordom drága emléket annak, hogy Móra Ferenc igaz barátságával és bizalmával tüntetett ki. Vincze Zsigmond.

„Mélyen tisztelt Asszonyom! Megrendülve s mélyen elszomorodva a mi Kedves Barátunk — Móra Ferencünk — elhunyt alkalmából, fogadja mélyen tisztelt Asszonyom őszinte részvétemet. A magyar művészi lelkiség nagy megértője — pótolhatatlan veszteség egész magyarságunknak. Legmélyebb tisztelettel: Rudnay Gyula.”

„Nagyságos Asszonyunk! Mély részvétellel, gyásszal, megilletődéssel és fájdalommal lélek szerint mi is odaállunk nagyszerű férje, felejtethetetlen barátunk és társunk, Móra Ferenc korai ravatalához. Móra Ferenc költészetének szellemére nézve is a Pósa-asztal született kötelékébe tartozott, minden megszólalásában igaz magyar, egyéniségre nézve épenugy, mint alkotásaira nézve. Nekünk tehát sokszoros okunk van arra, hogy elvesztésében a magunk veszteségét sirassuk és gyászoljuk. A Pósa-asztal külön is megkívánja becsülni és őrizni is, ápolni is az ő nemes emléket s amit most, az idő és viszonyok kedvezőtlenége miatt nem lehet, legközelebb külön emlékünneppel rója le az elköltözött nagy költő emlékének és érdemének kegyeletét és háláját. Most, a mély gyász leverő hatása alatt mi is csak sirni tudunk és fájdalmasan siratjuk elvesztését s áldjuk meg utolsó földi útján kihűlt nemes szívét! A Pósa-asztal nevében az asztaltársaság megbízásából Lőrinczy Gyula.”

„Édes Hugomasszony! A nagy viharban nem engednek ki az uccára, a holnapi temetésen pedig a szombati Istenírszetelet nem enged részt vennem, de nem tudom nagy busuló gyászomat Ferinkért szó nélkül megállni. Olyan fájó volt már mikor utoljára láttam, látni, minő rohamosan fogy ez az áldott jó ember. Versenyen kívüli író és tudós volt, akit nagyon nagyra becsültem, de még is az áldott jó szív és az a kristályos jellem volt az, amiért szívem egész melegével szerettem. Veletem gyászolok én is, családom is. Öreg hivetek Lőw Immanuel.”

„Nagyságos Asszonyom! Isten nyugosztalja a boldogultat s vigasztalja meg Kegyedet. Az ő végzése előtt csak meghajthatjuk a fejünket s imára kulcsolhatjuk kezünket. Hálás vagyok a Gondviselésnek, mely a boldogult betegágyához vezetett és módot adott, hogy Istenre épületesen feltekintő lelkét bátoríthattam. Szombaton hivatalos kötelesség távoltart Szegedtől, de a fejét sirató családdal együtt fogok imádkozni, hogy az örökkévalóságból is védje s vigasztalja mindnyájukat. Őszinte részvétellel és mély tisztelettel Glattfelder Gyula püspök.”

„Nagyságos Asszonyunk! A magyar föld, a magyar nép és az igazi magyar lélek ezüstös haja, aranyzavú énekesének váratlan elnémulása iránti megdöbbentő együttérzéssel kívánunk osztozni az egész nemzet Móra Ferencének gyászolásában. Féltő és aggodó szeretettel, imádságos lélekkel hittünk még tegnap jó bátyáknak életbenmaradásában és ma, a megváltozhatatlan isteni akaratban való alázatos és kényszerű megnyugvással, megtörtén, szomorú emlékezéssel veszünk részt az őt gyászoló mélyeség fájdalmában. Ígérjük, hogy nemes emléket őszinte nagyrabecsüléssel és kegyelettel fogjuk megőrizni a magyar ifjúsággal. A Turul Szövetség szegedi kerületi vezérsege nevében dr. Regdon Ödön ker. vezér, Markovich István ker. főíródeák.”

„Nagyságos Asszonyom! A családot ért súlyos csapás nehéz óráiban fogadja részemről és a helyőrség tisztikara részéről is a legőszintébb részvétünk megnyilatkozását. Az áldott emlékü férj, apa és nagyapa elvesztését a földi élet semmi hatalma, semmi ajándéka nem pótolhatja többé. De a mi igaz részvétünk, a veszteségünkben való őszinte osztozásunk legyen fájdalmuk enyhítője és legyen segítőtje a jó Isten akaratában való megnyugvásukhoz. Nagyságos Asszonyom iránti mély tisztelettel vitéz dr. Shvoy Kálmán, a m. kir. szegedi 5. honvéd vegyesdandár parancsnoka.”

„Nagyságos Asszonyom! Mindnyájan egyek vagyunk a mély részvét és bápat érzésében, mely elfog bennünket a lesújtó hírre, hogy Móra Ferenc eltávozott körünkől, mely igaz nagyrabecsüléssel vette őt körül és csodálattal adózott hatalmas tehetségének. A magyar művelődésnek erre a hatalmas oszlopára mindig tisztelettel és kegyelettel fogunk nézni és erőit merítünk az ő halhatatlan erejéből. A Ferenc József Tudományegyetem Orvosi Kara nevében őszinte mély részvétünket tolmácsolom. Dr. Veress Elemér e. i. dékán.”

macsolom. Dr. Veress Elemér e. i. dékán.”

„Nagyságos Asszonyom! Megrendülve vettem a hírt férje haláláról s lelkemben a legmélyebb részvét igaz érzésével osztozom gyászukban. Az ő elmúlása a családján és jóbarátain kívül érzékeny veszteséget jelent Szeged városára és az egész országra, kiváló irodalmi munkásságával és nagyértékű tudományos kutatásaival hervadhatatlan érdemeket szerzett magának és dicsőséget a magyar népnek. Emlékét kegyelettel fogom megőrizni. Kérem a Mindenható Istent, hogy hátrahagyott szereteteinek lelkét erősítse meg a változhatatlanba való megnyugvás keresztényi érzésével, hogy így elviselhetővé váljék mérhetetlen fájdalmuk. Vagyok Nagyságos Asszonyomnak a legmélyebb tisztelettel készséges híve: Baranyi Tibor Szeged sz. kir. város főispánja.”

„Nagyságos Asszonyom! Mély megilletődéssel s őszinte fájdalommal töltött el a szomorú hír, hogy férje az élek sorából elköltözött. Ez a veszteség nemcsak bennünket, szegedieket ért, velünk sir minden magyar a határon innen és túl — ahová csak eljutott a mi Móránk tudományos és írói munkásságának híre, Fájó szívvel, őszinte meghatódással tolmácsolom ebből a szomorú alkalomból szívem mélyéből jövő részvétemet és arra kérem a jó Istent, hogy e fájdalmas megpróbáltatás óráiban vigasztalja meg a mélyen lesújtott hozzátartozókat. Dr. Somogyi Szilveszter, Szeged sz. kir. város polgármestere.”

„Mélyen tisztelt Nagyságos Asszonyom! Megrendülve értesültünk szeretett férjének elhunytáról, mély gyászában nagyságos asszonnyal együtt érezve a magam és városom nevében őszinte részvétünket tolmácsoljuk és fájdalmas érzéssel viseljük mi is azt a roppant veszteséget, mely a megboldogult elmúlásával a magyar szellemi életet is érte. Mély tisztelettel dr. Nikelszky Jenő, Makó város polgármestere.”

Diktatura vagy parlamentarizmus

Sűrűn olvasgatunk mostanában cikkeket, többnyire jobboldali képviselők tollából. Azon vitatkoznak, hogy mi a jobb megoldás: többségi kormányzó párt vagy diktatura. Harmadik megoldás, egyébként élénk fantáziájukat túlhaladja.

Megcsendül minden sorból az aggodalom. Egyiknek sem kell a diktatura. Ez természetes. Mert a diktatura nem ismeri a képviselői mandátumot.

Szeretik a diktatura ellen felhozni, hogy a magyar nép jellemének és természetének nem felel meg. Hagyjuk ezt az indokot és ne honosítsuk, mert nincs olyan nép a világon, amelynek jelleme és természete a diktatúrát óhajtja. Tűri, mert muszáj, de nem óhajtja!

Ezzel kapcsolatban félnek a titkos választástól is, mert úgy látják, hogy veszélyeztetve volna a parlament nivója, a különféle osztályérdekek összeütközésének és erős osztályharcokat provokálnának. Arra nem is gondolnak, hogyha az osztályérdekeket egy kicsit kiegyensúlyoznák, akkor az osztályharcok hevessege megszűnne. Ne beszéljünk sokat arról sem, hogy az osztályérdekeket talán éppen a helytelenül felépített parlamenti rendszer élezte ki.

Szörmentén szokták éreztetni azt is, hogy okos ember és jó hazafi csak a jobboldalon található, a baloldalra ebből a típusból nem jut. Erre nincs megjegyzésem.

Végeredményben tehát a parlamentáris kormányzás mellett döntenek. Egy véleményen vagyok velük, csak a kérdés kiinduló pontját szeretném egy kicsit közelebből meghatározni. Mit neveznek a derék cikkírók parlamentáris kormányzásnak és mi az igazi parlamentarizmus?

A magyar állameszme és államrend a magyarság ősi alkotmányának ezeréves történelmére van felépítve és nem diktatúrára. A magyar erő és őstehetség magyar királyok jogára alatt utat tudott törni magának s ha a magyar szellem nem találta meg mindenkor a kiutat, ez nem a tőkeerő hiányát mutatta. A tőkeerő meg volt, de a sokszor évszázados elnyomás alatt nagy volt elnyomó-

ink részéről az ellenállás is. Bilincseinktől megszabadulva, meg tudnánk most már mutatni, hogy nemzetünk felfelé törekszik és hogy ehhez megvan a tehetségünk, tudásunk, hatalmas akaratunk. Leráztuk a rabigát, romhalmazzá kaptunk érte, a magyar nemzet önálló lett és akkor láttuk, hogy betegek vagyunk, hogy évszázadok alatt hozzászoktunk a hönünk alá nyomott mankóhoz és hogy hiába futkosunk Európa jajasasszonyaihoz, a kór elhatalmasodott rajtunk és hogy körülöttünk is beteg minden, halódik minden. Segítség kellene, de nem segít senki. Miért?

A kis országok halálharangját kongatják a nagy országok és nem tudják vagy nem akarják belátni, hogy a közbeékelte apró országtettek hatalmas és természetes védőbástyái voltak a mindenkor háborus veszélyeknek! Pán-Európáról álmodoznak az egyik oldalon, míg a másik oldalon hatalmas szláv-, latin- és germán-tömegek csoportosulnak. Ez a három nép egymást soha meg nem érti. Albeolvasztott, de nehezen emészthető népek keveréke állandó evolúciós mozgásban tartaná a belső életet. Kifelé pedig újra lángborulna Európa vén teste és megkezdődne egy olyan véres periódus, mely népmilliókat és velük az egész európai civilizációt örök sírjába döntené.

Éppen ezért a nagy népek érdeke volna vigyázni a kisnemzetekre. Ha a kis Magyar-ország védőbástya tudott lenni Kelet és Nyugat között, az északi és déli szlávok közé ékelve történelmi hivatottságát újra teljesítheti. Ha a népek akaratán múlva, ezt előbb vagy utóbb megértene. De a népeknek nincs szavuk, mert diktátorok születtek!

A népakarat muló parlamenti rendszer egyelőre és látszólag megbukott. Nemzetek és ezzel a világ sorsát ma diktátorok vagy parlamentek irányítják, de a népakarat ma nem tud érvényesülni sehol a világon. Népakarat nélküli parlament pedig nem egyéb, mint kinevezett tanács, még rosszabb, mint a diktátor. Sem ebből, sem abból nem kérünk, mert ha a diktatórikus kormányrendszerek egy időre meg is buktatták a népakarat nyugvó parlamenti rendszert, a lehigadás korszakában — az erőszakra épített rendszerek meg fognak bukni, mert a népsaját akaratával fogja országát kormányozni akarni, nem hódítási vágy, de az élni-vagyás fogja vezetni a kormány kerekét. A végzetes idők kitermelhettek ugyan szellemóriásokat, akik a politikai akarat szabad kifejezését ideig-óráig béklyókban tudják tartani, de a föld alól jövő forráság fűti a föld feletti kedélyeket és ha el ismerem ezeknek a diktátoroknak szellemi fölényét, a diktatura mégis csak önkényuralmat jelent, amely visszavezet előbb vagy utóbb a népek teljes rab-szolgásgába.

A gazdasági liberálisizmus is csődöt mondott. Európaszerte a párturalom buktatta meg Kartelvezéreket, álláshalmazókat, bankuzsorásokat párturalma. De ha feltámad egy tiszta választáson alapuló parlamenti kormányzás, amely nem érdeképviselet, rendi testületek, korporációk által fogja a népek életét kormányozni, hanem a nép szabad és titkos akaratából fogja a népek sorsát irányítani, akkor a gazdasági liberálisizmus eszméje diadalra jut: A munka, a szorgalom, az ügyesség, az élelmesség fog egymással nemes versenyre kelni és a becsületes törekvés le fogja törni a kapzsi haszonra dolgozó sakálokat.

A horogkereszt diadala Ausztriában az osztrák állam halálát jelentené. Egy kis állammal kevesebb lenne, a germán birodalom nagyobb lett. De ha netalán valamikor a bécsi Szent István templom tornyain meglebbenne a horogkereszt lobogó, akkor örök időkre elvesztettük Burgenlandot és a Súd-ostraumra kerül a sor, ami a német szótárakban Magyarországot jelenti.

Nem óhajtom tehát a diktatort és nem kérek az ugynevezett parlamentáris kormányzásból. Én a harmadik megoldást választom és a valóságos szabad és titkos népi akaratot nyugvó parlamenti rendszert kívánom.

Schiffer Miklós